

ζεσαι κανένα βιολί να γλυκαίνει τις ψυχές. Οί ναυτικοί—πρέπει να το πιστέψετε—αγαπούν με πάθος τη μουσική και μπορούν να σου χαρίσουν, δι' έχουν, άμα τους παίζεις τεχνικά κανένα μεθυστικό κομματάκι στο βιολί. Κ' ή καθημέριά δοξαριά καινούργιο πονόψυχο γεννά στην καρδιά τους και νέα όνειρα γεννά στις ψυχές τους, από έρωτα και θάλασσα ύφασμένα. Θα γλεντήσουν ίσαμε το βασίλειμα του ήλιου κ' έπειτα θα πξν στα σπιτάκια τους με τραγουδάκια.

Τη Λαμπρή, μόνο τάνύπαντρα κορίτσια μας δέν πξν στα «Χωράφια». Αύτα διασκεδάζουν άλλιώτικα. Κάμουν στα έρμα αύτες τις ήμέρες σοκάκια τους και στις αύλές τους κούνιες για να τραγουδήσουν. Κι' αν τύχη να σε παρακινήση κανένα αίστημα γλυκό ν' αφήσης τα «Χωράφια» και να πξς μέσα στις γειτονιές, σε κάθε βήμά θ' άκους κ' ένα νέο ρυθμό, σε κάθε γειτονιά και νέο τραγουδί, σε κάθε αύλη και καινούργιο μέλος.

Δ'

Τη «Λαμπρή Τετράδη» περιδιαβάζοντας τα «Χωράφια» ούτε κόσμο θα δξς, ούτε κορίτσια, ούτε κίνηση, ούτε τέντες. Η τρίμερη Πασκαλιά πάει και πάει. Μονάχα θωρείς μερικούς να χαλούν τα προσωρινά κι' άχρηστα πιά καφενεία τους, άλλους τις ταβέρνες τους, κι' άλλους τα ζαχαροπλαστεία τους, και να κουβαλούν τα ξύλα και τα καρβόπανα, που τα σκέπαζαν, και να τα φέρνουν στα μέρη τους. Τα ναυτόπουλά μας από την αύγή ξυπώντας τρέχουν στα καράβια τους κι' άρχισούν το αείγια λίσσα, έγια μόλα» γιατί απ' αυτή την ήμέρα συνήθως άρχισούν να φεύγουν τα καράβια μας στο ταξίδι, αφήνοντας το λιμάνι μας, που με τόσην άγάπη τα κρατούσε στον κόρφο του όλο το διάστημα του χειροχειμώνα.

Καστελλόριζο

Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΝΗΣ

Η ΤΡΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ

Την τρανταφυλλιά μου την καημένη! Πόσο ή καρδιά μου οιοκλαίει. Την ήξερα φουντωτούλα, δλοπράσινη, με τα όμορφα της μπουμπουνάκια σ' ένα μικρό περιβόλι. Συχνά ηγαίναμε. Άμα φτάναμε, λειτούσα από τη χαρά μου που την έβλεπα, έσκυβα,

τησε: — «Τί είναι, Θεόπομπει;»

«Κύριε» άποκρίθηκε ο δούλος με σέβας «στο θυρώνα ένας ζωγράφος προσμένει ποθώντας να ιδεί το πρόσωπό σου. ήρθε από τη Ρόδο, λείει, τόνομά του είναι Πρωτογένης».

«Είπε αγαπημένος απ' όλες τις Μούσες, άς ήρσει» άποκρίθηκε ο Άπελλής χαμογελώντας. Και με βαρύ περπάτημα ήρθε προς τη μπασιά, που την άνοιξε ο σκλάβος αφήνοντας να διαβεί ένας άντρας μισόκοπος ταπεινός στη ντυμασιά, που έφαινόταν όμως τεχνίτης. Ο Άπελλής έπρόβαλε το χέρι και ο άλλος σκύφοντας λίγο τον έχαιρέτησε λέγοντας:

«Χαίρε νομοθέτη της τέχνης».

«Τους αιώνιους νόμους της τέχνης» απάντησε ο Άπελλής «δέν τους εύρηκε κανένας ακόμα ούτε ο ίδιος εγώ. Η τέχνη είναι το μεγάλο μυστήριο ή τελειότητά της είναι άφραστη, το κατέχεις καλήτερα μου, Πρωτογένη. Άλλά κάθισε». Κ' έτσι λέγοντας τον έβαλε να καθίσει σ' ένα ανάκλιτρο κάτουβε από το άνάγλυφο του Λύσιππου κ' έκάθισε κι' ο ίδιος σιμά του. «Η αξιάδα σου» ξεκλούθησε σκεπτικός ο Άπελλής «μικρότερη δέν είναι από τη δική μου, κι' όμως δέν αποφασίζεις παρά με μεγάλη δυσκολία ν' απαφήκεις το χρωστήρα, όταν ή εικόνα είναι τελειωμένη».

τη χάιδενα, την καμάρινα, με πόνο τη φιλούσα και μ' εδλάβεια μύριζα τα μικρά τρανταφυλλά της.

«Υστερ' από καιρό, σαν ξαναπήγα, βλέπω τη θεοούλα της έρημη ή τρανταφυλλιά μου έλειπε. Όρα κάθησα εκεί με τα μάτια βουρκωμένα. «Ποιό χέρι κινώ, της έλεγα, σε ζήλεψε και σου στέρησε τη γλυκειά σου ζωή; Τώρα που όλα άνθίζουν, δια χαίρονται τη γλυκειά μας την άνοιξη, σφιχταγκαλιασμένα, ροδοκόκκινα, σ' από τη συντροφιά τους λείπει».

«Οί συντρόφισσές σου οί πεταλούδες που σάγκαλιαζαν και σε χάιδεσαν με τάπαλά φτερά τους, δέν έρχονται πιά. Τθνωσαν κι αυτές πώς σε χάσανε για πάντα».

Κ' έφυγα με βαθεία λύπη, αναθεματίζοντας το άπονο χέρι που την έκοψε.

Κ. Δ. Τ.

ΤΟ ΡΟΜΑΝΤΣΟ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΙΑΣ*

Δι' ξέρω αν κανένας ως τώρα άρνήθηκε στο Σοφοκλή την τιμή του πρώτου ρομπισωνιστή.

Στο Φιλοχτήτη που οί Άχαιοι κουρασμένοι απ' τάτέλειωτα παράπονά του άφησαν στο έρημο κι' άκατοίκητο άκρογιάλι της Λίμνος, όπου μονάχος κι' άρρωστος κι' απ' όλα στερημένος μόλις κατάφερε να ζή σαίτεύοντας τα πετούμενα περιστέρια, κι' όπου μέσ' στη σπηλιά μια στρώση από φύλλα είχε για κρεβάτι κι' απ' τις σπέθες πούθγαζε τριβοντας πέτρα στην πέτρα άναθε τα κλήματα πούχε μαζώξει στο βαρύ χειμώνα, σ' εκείνο το Φιλοχτήτη θά βρούμε το πρωτότυπο του μοναζιώτη ναυαγού, του εγκταλειμμένου, που ξανάχρησε μεγάλος και τρανός και για να συγκινήση άπειρους άναγνώστες στους ήρωες του Δανιήλ ντε Φόε και των κατοπιών του.

Δέν είναι δύσκολο να ζηγηθής ο λόγος της μεγάλης κι' άδιάκοπης επιτυχίας που βρήκαν όλα σχεδόν τα βιβλία με ύπόθεση ρομπισιάνικη. Ο άθρωπος σύφωνα με τον παλιό δρισμό του Άριστοτέλη είναι ζώνον πολιτικόν δι' μπορούμε να φανταστούμε

(*) Άρθρο που δημοσιεύτηκε στην 'Ιταλική ημερησία «Μαγροσσο» στις 5 του Μάρτη.

«Τό ξάκουμά μου το χρωστή στη γενναϊότητά σου, Άπελλή, δι' θέλω ποτέ να την άλησμονήσω. Έξωγράφισα ακόμα καράβια στη Ρόδο, την Πάραλο, την Άμμονιάδα, όταν ήρθες για να εργαστείς στη χώρα μας. Θυμάσαι, μ' έζήτησες σπιτι μου δύο τρείς φορές κ' έκαμες εκείνο το παιγνίδι με τις γραμμές, κι' άγόρασες έπειτα τον άναπαύσιμο Σάτυρό μου. Τόν επούλησες πενήντα τάλαντα κ' έβγαλες το γενναίο λόγο πώς άγοράζεις τα έργα μου για να τα δίνεις για δικά σου από τότες οί Ρόδιοι μ' έτίμησαν, μου χάρισαν παλάτια και σκλάβους, έξωγράφισα στην Άθήνα τον 'Ιάλλσο, κ' είμαι πλούσιος, όσο δέν το αξίζω απ' όλη την Ελλάδα μου παραγγέλλουν πίνακες για τους μαρμαρένιους ναούς των θεών. Όμως εγώ έπροτίμησα την Έφεσο ξέροντας πώς και συ ο ίδιος εδω ζωγραφίζεις, κι' ήρθα, Άπελλή, ύστερα από τόσα χρόνια να σ' εύχαριστήσω για τη θεοτική σου καλωσύνη, να θερμαθώ και να φωτισθώ στον 'Ηλιο της τέχνης σου και να τολμήσω με την άδεια σου να κρεμάσω και γώ μίαν εικόνα στον περίκαλλο ναό της Άρτέμιδας».

«Μ' άρίσει» είπε ο Άπελλής εύχαριστημένος «οί εικόνες μου νάναι σιμά στις δικές σου ποιές θά προτιμήσουν οί κατοπινοί μας; θά βρίσκονται σκοτιμένοι αν μεγαλύτερος ήταν ο ζωγράφος της Κώς

το άτομο χώρα από την κοινωνία, καθώς δέν είναι δυνατό να σκεφτούμε ένα άτομο χωρίς άλλα άτομα που συνυπάρχουν μ' αυτό. Ένας άθρωπος άληθινά μόνος, άφειμένος στον έαυτό μου, άθρωπος που θάπρεπε να λογαριάζη μονάχα στη δύναμή του και στο έρευρητικό του για να βγη από την άμηχανία, είναι για τη φαντασία μας ένα από τα πιο περίεργα και με το πιο μεγάλο ενδιαφέρο φαινόμενα, κ' ίσα με τέτοιο σημείο, που ούτε καν σκεφτόμαστε για την άληθοφάνεια πούχουν μερικές περιπέτειες. Έπειτα ο άθρωπος—πρώτα κάθε άθρωπος κ' έπειτα ξεχωριστά ο πολιτισμένος καθώς λέμε—δέν έχει μονάχα άνάγκες φυσικές και ήθικές κ' ή ίκανοποίηση αυτών δέν του χρειάζεται λιγώτερο απ' την ίκανοποίηση εκείνων, αν θέλη να μείνη άθρωπος και να μη γίνη ζω. Σ' αυτή τη φιλοσοφική να πούμε όψη που μας δείχνει το ρομπισωνικό πρόβλημα, πολύ λίγο πρόσεξαν και ο ντε Φόε και οί πολυάριθμοι μιμητές του. Θα κατόρθωνε ο Κρούσος του να μείνη άθρωπος, να κρατήση άπειράχτα το λογικό του και τις ήθικές του ιδιότητες, αν έμενε τόσα χρόνια άληθινά μονάχος;

Σε μια ήμισυ με το συγγραφέα του βιβλίου, που μου δίνει εύκαιρία να γράψω αυτό το άρθρο, σωστά παρατηρούσε ο Gaston Paris, ο μεγάλος—κρίμα που πέθανε—ρωμανιστής, πώς ο ήρωας του ντε Φόε παρουσιάζεται μοναζιώτης σε χωριστή σημασία. Κι' άλήθεια ο ρομαντογράφος του βάζει στα χέρια πράματα κ' έργαλεία απ' το ναυαγισμένο καράβι, όλα της πολιτισμένης ζωής και που μ' αυτά γίνεται ή ζωή εύκολη κ' εύχαριστη: του δίνει για συντρόφους στο νησί ένα σκυλί κ' ένα παπαγάλο: και χώρα απ' όλα αυτά—και να το πιο μεγάλο λάθος του—του δίνει ακόμα τη Γραφή. Με τη Γραφή ο Κρούσος δέν είναι πιά μόνος: φτάνει να τη διαβάξη και θυμάται τα νιάτα του, τους συναθρώπους του, τον κόσμο που ζούσε, την άθρώπινη κοινωνία μ' όλες τις λύπες και τις χαρές της. Υστερα βρίσκει τον πιστό Παρασκευά—κ' οί δύο τους πιά χωριά.

Αυτή είναι ή μοναξιά ή είδυλλιακή, όχι ή σκοτεινή, ή άπελπιστική που φέρνει στο μέτωπο γραμμένη μια απ' τις τρομερές αυτές λέξεις: θάνατος, τρέλλα, άποχτήνωση. Η άλήθεια ήρθε στο νου όχι ενός μονάχα συγγραφέα: απ' το μεγάλο και τρανό Βοκκάκιο, που μας δείχνει στην ιστορία της Madonna Beritola, εγκταλειμμένη στο νησί της Πόντζας «την εύγενικά γυναίκα... που κατάν-

από το Ρόδιο Πρωτογένη. Άλλά τώρα, φίλε, είναι ή ώρα του φαγητού: οί ψαράδες του Έρμου μοΐφεραν καραβίδες και στα βουνά του Τρωάου οί άνθρωποι μου έκυνήγησαν ζαρκάδια, που τώρα είναι σπάνια, γιατί τάφαγαν όλα οί Μακεδόνες. Οί δούλοι μου είνε ώμορφότεροι από τους σκλάβους των βασιληάδων της Έφesus, οί κόρες του γυναικωνίτη μου τραγουδούν και χορεύουν σε νάταν θυγατέρες του Όρφέα μείνε να γεφτείς μαζή μου και μίλιε μου πάντα για τέχνη».

«Κάθουμαι» είπε «μ' όλο που δέν είνε ώρα για συμπόσια. Λίγο πριν σαν έφυγα από την Έφεσο ο κόσμος ήταν άνακατωμένος: ο λαός γυρεύει έλεφτερίες και δικαιώματα ξέροντας πώς ο Μακεδόνας θά τον βοηθήσει: άφου ενίκησε».

«Ένίκησε;»

«Ναι, τρείς μέρες είνε: στο Γρανικό ποταμό άντίκρυσε στο άντίκρυ φρούδι το στρατό του βασιληά της Άσίας: και καταφρονώντας του ποταμού το ρέμα και το άπόγκρημο κρεβάτι του, λέγοντας πώς δέ θά τον έμποδίζε το μικρό εκείνο τραφούλι, άφου τόσο εύκολα είχε διαβεί τον Έλλησποντο, ο ίδιος έδωκε το παράδειγμα και με τη βαρεία λόγχη στο χέρι καθάλλαρης όρμησε στο νερό. Οί άντρες του άφοβοι τον άκολούθησαν και συνταγμένοι άνίκησαν

